

Itziar Fernández

Les polítiques de la Unió Europea en l'àmbit de l'esport

Recepció: 15/03/17 / Acceptació: 07/04/17

Resum

En aquest article fem un recorregut per les polítiques, accions i estratègies de la Unió Europea en l'àmbit de l'esport. Començant per les primeres consideracions de l'esport com un valor rellevant per a Europa i per a la construcció social i col·lectiva, subratllem la fita que va suposar la incorporació del mateix com un àmbit i competència europea als Tractats Constitucionals i, específicament, al Tractat de Lisboa. A continuació, reflectim la normativa comunitària i els plans d'acció més rellevants generats per les institucions europees en aquest àmbit, així com les iniciatives més emblemàtiques, de les quals el programa Erasmus + 2014-2020 constitueix l'element recent més significatiu.

Paraules clau

Unió Europea, Esport, Tractats, Iniciatives, Erasmus +

Las políticas de la Unión Europea en el ámbito del deporte

En este artículo hacemos un recorrido por las políticas, acciones y estrategias de la Unión Europea en el ámbito del deporte. Comenzando por las primeras consideraciones del deporte como un valor relevante para Europa y para la construcción social y colectiva, subrayamos el hito que supuso la incorporación del mismo como un ámbito y competencia europea a los Tratados Constitucionales y, específicamente, al Tratado de Lisboa. A continuación, reflejamos la normativa comunitaria y los planes de acción más relevantes generados por las instituciones europeas en este ámbito, así como las iniciativas más emblemáticas, de las que el programa Erasmus + 2014-2020 constituye el elemento reciente más significativo.

Palabras clave

Unión Europea, Deporte, Tratados, Iniciativas, Erasmus +

The European Union's Policies in Relation to Sport

In this article we set out to review the policies, actions and strategies of the European Union with regard to sport, starting with the first considerations of sport as a core value for Europe and for the process of social and collective construction, and attaching due emphasis to the historic importance of its incorporation as an area of European competence in the basic Constitutional Treaties and specifically in the Treaty of Lisbon. In conclusion we consider European Union law and the most relevant action plans generated by the European institutions in this field, as well as the most emblematic initiatives, of which the Erasmus+ 2014-2020 programme is the most significant recent development.

Keywords

European Union, Sport, Treaties, Initiatives, Erasmus +

Com citar aquest article:

Fernández Marrón, Itziar (2017).
 "Les polítiques de la Unió Europea en l'àmbit de l'esport".
Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 65, 57-74

ISSN 2339-6954

“L’esport és part de l’herència de cada home i cada dona,
i res no pot compensar-ne l’absència”.

Pierre de Coubertin¹

Amb aquesta frase, que obre el Llibre Blanc sobre l’Esport de la Unió Europea, es posa en relleu el paper clau que la Unió Europea concedeix a l’esport, especialment a partir de la seva incorporació als Tractats de Lisboa, des d’un enfocament integral i com un element crític de desenvolupament sociopersonal.

Per a la Unió Europea, l’esport –entès com *qualsevol forma d’activitat física que, a través de participació organitzada o no, té per objecte l’expressió o millora de la condició física i psíquica, el desenvolupament de les relacions socials o l’obtenció de resultats en competició a tots els nivells*– és un fenomen social i econòmic que contribueix significativament a l’assoliment dels objectius estratègics de solidaritat i prosperitat de la Unió Europea. Aquesta valoració de l’esport es posa de manifest molt clarament a partir del nou marc plurianual 2014-2020 i del desplegament d’accions i convocatòries en matèria d’esport en el marc del Programa Erasmus+, tal com veurem més endavant.

De fet, l’impuls de l’esport per promoure la pau i l’entesa entre nacions i cultures i per a l’educació de la joventut és part del mateix ideal olímpic, d’aquell primer Comitè Olímpic Europeu i, més endavant, del Consell d’Europa.

En efecte, per a Europa, parlar d’esport és sinònim de generació de valors de treball en equip, solidaritat, tolerància, lleialtat i desenvolupament i realització personal. Donar suport a l’esport significa, per tant, fomentar la contribució activa de la ciutadania de la UE a la societat.

L’esport és un bé social que s’ha de tenir en compte en molts àmbits de l’activitat de la UE

L’esport és un bé social que s’ha de tenir en compte en molts àmbits de l’activitat de la UE, des de la lliure circulació de persones i capitals fins a l’audiovisual i cultural, passant, per descomptat i d’una manera nuclear, per tot el que té a veure amb la promoció de la ciutadania i amb la participació social, la inclusió i l’educació.

A més, els nivells d’associacionisme i participació juvenil en aquest sector representen un valor afegit a la política europea de joventut: els valors educatius, socials i culturals que fonamenten l’esport en la seva essència poden convertir-se en una de les “claus mestres” per a una Europa d’una major participació ciutadana, cooperació i coneixement mutu.

Marc jurídic

En un ràpid repàs històric, en el marc normatiu de la dècada dels vuitanta podem trobar ja mencions significatives a l'esport en el context de la iniciativa *A People's Europe*, avantsala de l'*Europa dels Ciutadans* del segle XXI. Així, les Recomanacions del Consell de Milà (1985) inclouen l'esport com un dret que forma part dels drets especials de ciutadania.

Aquest interès per part de les institucions comunitàries per promoure l'esport com a part de l'agenda europea es reflecteix en posteriors comunicacions i recomanacions, així com en l'organització d'esdeveniments esportius a nivell comunitari en la dècada següent (Programa EURATHLON) que van culminar en la primera Comunicació de la Comissió³ per a fixar les directrius de les polítiques comunitàries en la matèria i que van desembocar en la celebració el 1991 del Primer Fòrum Europeu d'Esport.

No obstant això, l'esport no tenia encara una base legal incorporada als tractats fundacionals i, per tant, la Unió no tenia cap competència en matèria d'esport.

Amb l'aprovació el 1992 de la Carta Europea de l'Esport —en un any significatiu per a Europa, amb la celebració a Barcelona dels reconeguts com a primers Jocs Olímpics “del segle XXI”—, es defineix l'esport en clau social i educativa⁴ i en el Tractat d'Amsterdam (1997) s'inclou una Declaració Annexa sobre Esport. La Declaració d'Amsterdam posa de relleu *la importància social de l'esport*, en concret de cara a *forjar una identitat i reunir els pobles* —cal assenyalar que aquest període coincideix amb la sentència sobre el cas Bosman.

Atenent-nos a la dimensió també social, però més pròpiament educativa de l'esport, hem de subratllar el paper de l'Informe Hèlsinki (1999), derivat del Consell Europeu celebrat en aquesta ciutat.⁵ Aquest informe responia a la necessitat de definir les funcions educatives i socials de l'esport, tant en clau de construcció com en clau de reptes, barreres i obstacles als quals calia fer front: dopatge, comercialització, protecció de joves esportistes, dobles carreres, etc.

En ple procés de construcció jurídica, normativa i d'elaboració dels Tractats Fundacionals, el Consell Europeu de Niça (2000) defineix un model europeu d'esport basat en el respecte a la diversitat cultural i de marcada dimensió social.⁶ Pel que fa a aspectes estrictament competencials, el document de Niça subratlla que la Comunitat Europea només té competències indirectes i recorda a cada Estat la necessitat de tenir en compte l'esport en les respectives polítiques nacionals.

La Carta Europea de l'Esport defineix l'esport en clau social i educativa

Si Hèlsinki i Niça donen forma a una definició i posició consensuada i coherent a nivell comunitari en l'àmbit de l'esport, els diversos Tractats Constitucionals i, de forma definitiva, el Tractat de Lisboa doten l'esport d'un status comunitari i d'una competència comunitària completa i total.

Així, el Tractat Constitucional signat a Roma l'octubre del 2004 inclou l'esport en l'Article III-28212 *–Educació, joventut, esports i formació professional–*, donant-li cos de competència comunitària, tot i que sempre dins el respecte al principi de subsidiarietat i a la definició de les competències de suport. D'aquesta manera, la llavors Comunitat Europea es dotava d'eines per implementar accions a nivell europeu per tal de promoure els valors associats a l'esport, a través d'iniciatives socials, educatives, culturals i/o destinades a la joventut i a altres col·lectius.

Amb l'entrada en vigor del Tractat de Lisboa el desembre del 2009, la Unió Europea adquireix per primera vegada una competència específica en matèria d'esport, convertint-se en responsable de desenvolupar polítiques basades en diagnòstics precisos, així com de fomentar la cooperació, i gestionar iniciatives a favor de l'activitat física i l'esport a tot Europa.

Així, l'article 6, lletra e), del Tractat de Funcionament de la Unió Europea (TFUE) estipula que *la Unió disposarà de competència per a dur a terme accions per tal de donar suport, coordinar o complementar l'acció dels Estats membre en l'àmbit de l'esport*. Per la seva banda, l'article 165 descriu detalladament la política d'esport.

D'acord amb aquest article, *la Unió contribuirà a fomentar els aspectes europeus de l'esport, tenint en compte les seves característiques específiques, les seves estructures basades en el voluntariat i la seva funció social i educativa*. L'apartat segon concreta que l'acció de la Unió *s'encaminarà a desenvolupar la dimensió europea de l'esport, promovent l'equitat i l'obertura en les competicions esportives i la cooperació entre els organismes responsables de l'esport, i protegint la integritat física i moral dels esportistes, especialment la dels més joves*.

Des d'aquest moment, l'esport per a la UE deixa de transversalitzar-se en altres polítiques comunitàries i es dota d'un marc propi d'acció i finançament que permetrà posar en marxa accions, projectes i iniciatives en tres grans àmbits: la llibertat de circulació, la competència i la política audiovisual i altres polítiques comunes, especialment l'educació i formació i la joventut.

L'existència d'una nova competència oferia noves oportunitats d'intervenció a la Unió en l'àmbit de l'esport, ja que es comptava des d'aquell moment amb un fonament jurídic per donar suport estructuralment a aquest sector mitjançant un programa de despesa finançada amb càrrec al pressupost de la Unió que culmina amb l'articulació del Programa Erasmus+ per al període 2014-2020.

Aquesta competència també permetrà una millor promoció de l'esport en altres polítiques i programes de la Unió. Les disposicions del Tractat brinden així mateix a la UE l'oportunitat de parlar amb una sola veu en fòrums internacionals i en el marc de les relacions amb tercers països.

Encara que el present article se centra en l'acció de la Unió Europea en relació amb l'àmbit esportiu i els seus encreuaments amb allò social i educatiu, no podem deixar d'esmentar la influència que la UE exerceix a través de les seves competències en el mercat únic.

Així, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) ha anat consolidant una jurisprudència àmplia i significativa, l'exemple més representatiu del qual pot ser l'assumpte Bosman. Paral·lelament, la Unió ha exercit les seves competències en l'àmbit del dret indicatiu (*soft law*), a través de diversos programes de finançament en diferents camps i a través de diferents regulacions en el sector audiovisual i cultural.

La Unió abasta, en particular, tres aspectes de l'àmbit de l'esport:

- La seva dimensió econòmica, que abasta qüestions que afecten l'economia de l'esport.
- La seva organització, que aborda el marc polític i jurídic del sector de l'esport.
- La seva funció social i educativa, que abasta qüestions que afecten directament la ciutadania.

Tornant a la seva funció social i educativa, i pel que fa a la joventut i l'educació, és obvi que l'esport juga un paper fonamental en la formació de la joventut europea. En la mesura que reforça la seva salut i benestar, pot ser generadora d'ocupació i, essencialment, ajuda que els i les joves interioritzin valors com la participació ciutadana, la democràcia, la inclusió, el respecte, la tolerància, la solidaritat i, en fi, el desenvolupament ple.

És obvi que l'esport juga un paper fonamental en la formació de la joventut europea

En connexió amb aquest enfocament, el 2004 va ser nomenat Any Europeu de l'Educació a través de l'Esport.⁷ Cal assenyalar que aquesta decisió coincideix amb dos esdeveniments esportius de dimensió mundial celebrats a Europa: l'Eurocopa de Futbol a Portugal i els Jocs Olímpics d'Atenes.

La celebració de l'Any Europeu, amb un pressupost d'11,5 milions d'euros, va servir per promoure, en aquest context d'alt impacte i cobertura mediàtica, els valors educatius i socials vinculats a l'esport i per donar suport a l'organització d'esdeveniments esportius, des del propi territori i mitjançant accions concretes d'escoles, federacions i clubs esportius.⁸

Convé subratllar aquesta iniciativa per un doble motiu: perquè es va adreçar molt específicament al paper de l'esport com a agent educatiu i promotor de valors i perquè el seu impacte va contribuir innegablement a accelerar

el procés d'integració de les competències esportives de la UE en el marc dels Tractats, tal com s'ha descrit anteriorment. En aquest sentit, els propis objectius de l'any 2004 han servit per inspirar les polítiques posteriors i, específicament, el mateix Programa Erasmus+ com a iniciativa emblemàtica que recull les estratègies i accions de la Unió Europea en matèria d'esport.

Així, l'Any Europeu establia entre els seus objectius:

- Sensibilitzar en el món de l'esport sobre la necessitat de cooperar per a desenvolupar una educació a través de l'esport de dimensió europea.
- Implementar els valors associats a l'esport per permetre el desenvolupament de coneixements i competències educatives a la joventut, de cara a millorar les seves capacitats físiques i les seves aptituds socials (treball en equip, joc net, solidaritat en el context multicultural).
- Fomentar les activitats de voluntariat sensibilitzant sobre la seva aportació a l'educació no formal de la joventut.
- Fomentar la integració social dels grups desfavorits a través de la dimensió educativa de l'esport.
- Atendre els problemes de les i els joves esportistes de competició en relació amb la seva educació i formació.

És en aquest període que es comencen a llançar les primeres convocatòries per a projectes i accions preparatòries en l'àmbit de l'esport, reforçant així l'aposta comunitària no només per la inclusió de l'esport en les polítiques, sinó també per la posada en marxa de projectes i activitats concretes en els diferents Estats membre: competicions escolars internacionals, activitats sobre els èxits de l'esport, accions de voluntariat europeu i grans esdeveniments europeus.

Podem afirmar, per tant, que la importància de l'esport, tant de la seva pràctica com de la seva contribució com a agent educatiu i social, ha anat creixent en les últimes dècades de construcció europea.

Les dades recollides en l'Eurobaròmetre sobre esport i activitat fan palès que el 59% de les i els ciutadans de la Unió Europea no fan exercici ni practiquen cap esport mai

Tot i això, les dades recollides en l'Eurobaròmetre sobre esport i activitat física⁹ fan palès que el 59% de les i els ciutadans de la Unió Europea no fan exercici ni practiquen cap esport mai o gairebé mai, davant d'un 41% que declara una freqüència mínima d'una vegada per setmana.

Els resultats de l'Eurobaròmetre confirmen que cal seguir aplicant mesures *que animin a més persones a fer de l'esport i l'activitat física una part integrant de la seva vida quotidiana. Això no només és essencial en relació amb la salut, el benestar i la integració de la persona, sinó també pels importants costos econòmics que comporta la manca d'activitat física [...] El nou programa Erasmus+ també va proporcionar finançament, per primera vegada, per a les iniciatives transnacionals encaminades a promoure l'esport i l'activitat física.*¹⁰

Per la seva banda, l'Eurobaròmetre sobre Joventut Europea del 2015 recull que l'associacionisme juvenil en l'àmbit esportiu és l'únic tipus d'associacionisme juvenil que creix, i al qual es vincula el 40% dels i de les joves que desenvolupen activitats voluntàries. □ Aquest fet reforça la idoneïtat d'integrar l'esport de forma plena en tota política adreçada a promoure l'educació i la participació dels i les joves a la Unió Europea.

Un cop considerat el marc normatiu que afecta les polítiques de la Unió Europea en l'àmbit de l'esport convé considerar quina és l'acció de la Unió Europea en aquest àmbit i quines iniciatives, programes i accions concretes s'han posat en marxa.

Accions, programes i iniciatives

El *Llibre Blanc sobre l'Esport*, presentat per la Comissió el juliol del 2007, constitueix la primera "iniciativa global" en matèria d'esport de la Unió. El Llibre Blanc assenyala diversos objectius, com la millora de la funció social de l'esport, el foment de la salut pública a través de l'activitat física, l'impuls de les activitats de voluntariat, la millora de la dimensió econòmica de l'esport i la lliure circulació de les i els jugadors, la lluita contra el dopatge, la corrupció i el blanqueig de capitals, així com el control dels drets de difusió, entre molts altres.

El Llibre Blanc se centra en la dimensió econòmica de l'esport i en la seva organització a Europa, així com en el paper que exerceix l'esport a la societat, destacant la seva dimensió educativa i la seva funció social, cultural i recreativa, que es desglossa després en les dimensions clau que defineixen l'esport a nivell europeu:

- Millora de la salut pública a través de l'activitat física.
- Unió de forces en la lluita contra el dopatge.
- Reforç de la prevenció i la lluita contra el racisme i la violència.
- Intercanvi de valors amb altres parts del món.
- Suport al desenvolupament sostenible.
- Optimització del paper de l'esport en l'educació i la formació.
- Foment del voluntariat i la ciutadania activa a través de l'esport.
- Aprofitament del potencial de l'esport per a la inclusió social, la integració i la igualtat d'oportunitats.

Aturem-nos un moment en les tres últimes, més específicament relacionades amb esport, educació i societat.

El Llibre Blanc destaca la importància d'optimitzar el paper de l'esport en l'educació i la formació, considerant que:

- L'esport, a través del paper que exerceix tant en l'educació formal com en la no formal, reforça el capital humà d'Europa.
- Els valors transmesos a través de l'esport contribueixen a desenvolupar el coneixement, la motivació, les capacitats i la disposició per a l'esforç personal.
- El temps invertit en activitats esportives tant a l'escola com a la universitat aporta uns beneficis en matèria de salut i educació que han de ser optimitzats.

La Comissió Europea convida a impulsar l'esport i l'activitat física a través de diverses iniciatives polítiques en l'àmbit de l'educació i la formació

A partir d'aquest diagnòstic recollit en el mateix Llibre Blanc, la Comissió Europea *convida a impulsar l'esport i l'activitat física a través de diverses iniciatives polítiques en l'àmbit de l'educació i la formació, com el desenvolupament de competències socials i cíviques*. I, en paral·lel al diagnòstic i a aquestes recomanacions, proposa accions en diferents terrenys, com ara: a) ajudes a través de programes amb finançament europeu (cas Erasmus+), impulsant la participació en oportunitats educatives en el marc d'aquests programes; b) finançament de convocatòries de propostes per a la implementació del Marc Europeu de Qualificacions; c) concessió del distintiu europeu als centres escolars que participin activament en l'impuls i foment de l'activitat física en l'entorn escolar.

El Llibre Blanc incideix en un altre aspecte clau de les polítiques europees en matèria d'esport, educació i formació, com és el de les dobles carreres.

Per tal de garantir la reintegració de les i els esportistes professionals en el mercat laboral en finalitzar les seves carreres esportives, es fa èmfasi en la importància de tenir en compte en una fase primerenca la necessitat d'impartir formació per a una "doble carrera" i crear centres locals de formació de qualitat per protegir els seus interessos ètics, educatius i professionals. També es proposa invertir en la formació de joves esportistes amb talent en condicions adequades, i s'assenyala que promoure aquesta formació és fonamental per al desenvolupament sostenible de l'esport a tots els nivells, subratllant que els sistemes de formació per a joves esportistes amb talent haurien d'estar oberts i no donar lloc a discriminació per motius de nacionalitat.

El foment del voluntariat i la ciutadania activa a través de l'esport és una altra qüestió essencial en el Llibre Blanc, entenent que la participació en un equip, els principis com el joc net, el compliment de les regles del joc, el respecte per les altres persones, la solidaritat i la disciplina, així com l'organització d'esports no professionals per part de clubs sense ànim de lucre i sobre una base de voluntariat reforcen la ciutadania activa.

El voluntariat en organitzacions esportives ofereix nombroses oportunitats d'educació no formal i interessants possibilitats per al compromís dels i les

joves. Per a això, la Comissió assenyalava els reptes clau per a les organitzacions esportives sense ànim de lucre. Així mateix, a través de programes com Erasmus+ i Europa amb els Ciutadans, proposa projectes especialment orientats al voluntariat en l'esport i els intercanvis esportius entre clubs sense ànim de lucre. També impulsa l'intercanvi d'informació i millors pràctiques sobre voluntariat en l'esport.

Pel que fa a l'aprofitament del potencial de l'esport per a la inclusió social, la integració i la igualtat d'oportunitats, el Llibre Blanc posa de manifest que l'esport contribueix en gran mesura a aconseguir societats integrades, per a això és necessari abordar les necessitats específiques i la situació dels grups minoritaris, a més de tenir en compte l'especial paper que pot exercir l'esport en el cas dels i les joves, les persones amb discapacitat i aquelles procedents d'entorns més desfavorits.

L'esport també pot facilitar la integració de les persones migrants (també en el cas de migracions internes i de "tercers països") i de les persones d'origen estranger en la societat, i servir de suport al diàleg intercultural. En aquest context, és important posar espais a disposició de l'esport i donar suport a les activitats que hi estan relacionades per permetre a les i els immigrants i a la societat d'acollida interactuar de manera positiva.

La Comissió considera que el potencial de l'esport com a instrument per a la inclusió social a les polítiques, accions i programes de la Unió Europea i els Estats membre es pot aprofitar millor i que les activitats esportives sense ànim de lucre que contribueixen a la cohesió social i a la inclusió social dels grups vulnerables es poden considerar serveis socials d'interès general.

Per a això: a) suggereix donar suport en les polítiques socials i en els programes de finançament social al foment de la inclusió i a la igualtat d'oportunitats a través de l'esport, b) anima que els Estats adaptin els seus equipaments esportius de manera que les necessitats de les persones amb discapacitat siguin tingudes en compte, c) es proposa impulsar la perspectiva de gènere en totes les activitats, prestant especial atenció a l'accés a l'esport de les dones immigrants i d'ètnies minoritàries, així com a l'accés de les dones als llocs de presa de decisions i a la cobertura de l'esport femení en els mitjans.

En resum, el Llibre Blanc de l'Esport a la UE ha servit per generar un context i un entorn propici per al desplegament d'accions, programes i iniciatives de dimensió europea, de les quals tot seguit esmentarem les principals.

El 2011, la Comissió Europea va publicar la Comunicació Desenvolupament de la dimensió europea en l'esport¹¹, que constitueix el primer document pròpiament polític adoptat per la Comissió en l'àmbit de l'esport des del Tractat de Lisboa.

L'esport contribueix en gran mesura a aconseguir societats integrades

La Comunicació reforça el potencial d'esport a l'hora de contribuir significativament a assolir els objectius generals de l'Estratègia Europa 2020. L'esport contribueix a millorar l'ocupabilitat i fomenta la inclusió social.

A més suggereix que la Unió hauria de subscriure el Conveni contra el Dopatge del Consell d'Europa, elaborar i aplicar dispositius de vigilància i requisits de seguretat per a esdeveniments esportius internacionals, seguir avançant en l'establiment d'objectius nacionals sobre la base de les directrius d'activitat física de la Unió i establir normes perquè les persones amb discapacitat puguin accedir a les instal·lacions i els esdeveniments esportius.

En el pla econòmic, la Comissió demana a les associacions esportives que estableixin mecanismes per a la venda col·lectiva dels drets de retransmissió amb vista a garantir una redistribució adequada dels ingressos. Altres qüestions abordades en la Comunicació estan relacionades amb els drets de propietat intel·lectual en l'àmbit de l'esport, la promoció de l'intercanvi de millors pràctiques per a un finançament transparent i sostenible de l'esport, i el seguiment de l'aplicació de la legislació sobre ajuts estatals en aquest àmbit.

Pel que fa als aspectes educatius de l'esport, la Comunicació subratlla que:

- La qualitat dels programes d'educació física i les qualificacions de les i els professors que els imparteixen segueixen essent motiu de preocupació en diversos Estats membre.
- La cooperació entre les organitzacions esportives i els centres educatius, a la qual poden contribuir també les universitats, redunda en benefici de tots dos sectors.

Els centres de formació esportiva i el seu personal han de tenir prou qualitat per vetllar pel desenvolupament moral i educatiu de les i els esportistes

La Comissió incideix en la importància que, paral·lelament a la seva formació esportiva, les i els joves esportistes d'alt nivell rebin una educació de qualitat i que es potenciïn les dobles carreres. Considera que la vulnerabilitat de les i els joves esportistes, en particular dels que vénen de tercers països per a entrenar-se i competir a Europa, els exposa a múltiples riscos. I assenyalava que els centres de formació esportiva i el seu personal han de tenir prou qualitat per vetllar pel desenvolupament moral i educatiu de les i els esportistes i protegir els seus interessos professionals.

També reconeix que l'elevat nivell de professionalisme i la diversitat de professions en el món de l'esport, juntament amb l'augment de la mobilitat a la UE, indiquen fins a quin punt resulta pertinent incloure les qualificacions relacionades amb l'esport en els sistemes de qualificació nacionals perquè puguin beneficiar-se de les referències al Marc Europeu de Qualificacions.

Per respondre a aquesta realitat, es plantegen tres tipus d'accions: a) donar suport a iniciatives innovadores en el marc del programa d'Aprenentatge Permanent (actual Erasmus+) relacionades amb l'activitat física en els cen-

tres escolars; b) elaborar directrius europees sobre la combinació de la formació esportiva amb l'ensenyament general ("doble formació"); c) donar suport a la inclusió de qualificacions relacionades amb l'esport en aplicar el Marc Europeu de Qualificacions, promovent la validació de l'aprenentatge no formal i informal adquirit en activitats com el voluntariat en l'esport.

En paral·lel a aquesta Comunicació, el Consell va aprovar el 2011 un primer Pla de Treball 2011-2014¹², centrat en qüestions bàsiques relacionades amb la política d'esport i promovent la creació de grups d'experts/es per a les diferents mesures del pla que giraven al voltant de dos eixos: els valors socials de l'esport (salut, integració social, educació i voluntariat) i els aspectes econòmics (en particular, el finançament sostenible de l'esport popular i l'actuació basada en dades provades).

Més recentment, i pràcticament en paral·lel a la posada en marxa del programa Erasmus+, el Consell proposa un nou marc per a l'elaboració de polítiques d'esport recollit en la *Resolució del Consell i dels Representants dels Governadors dels Estats membre, reunits en el si del Consell, de 21 de maig de 2014, relativa al Pla de Treball de la Unió Europea per a l'Esport (2014-2017)*.

Donant continuïtat al pla anterior, la Resolució proposa tres principals preocupacions per a la Unió: la integritat de l'esport, la seva dimensió econòmica i la relació entre l'esport i la societat.

Després del Consell, es creen cinc grups d'experts encarregats, respectivament, de l'arranjament dels partits, la bona governança, la dimensió econòmica de l'esport, l'activitat física beneficiosa per a la salut (AFBS) i el desenvolupament de recursos humans en el món de l'esport, que també analitzen la situació de la protecció de les i els menors i la igualtat de gènere en l'esport.¹³

Per bé que són la Comissió i el Consell qui estableixen el marc d'acció i les polítiques en matèria d'esport, hem d'esmentar també el paper del Parlament Europeu com a institució responsable d'establir el marc normatiu i vetllar pel seu desenvolupament efectiu.

Per a això, el Parlament disposa d'una Comissió Específica sobre Cultura i Educació que integra les polítiques d'esport, l'activitat de la qual se centra especialment en la compra de partits, la corrupció en l'esport i, més recentment, en l'enfocament integrat de la política de l'esport: bona governança, accessibilitat i integritat.

El Parlament també treballa per reafirmar la importància social de l'esport, la igualtat de gènere en l'esport i l'envelliment actiu i la solidaritat intergeneracional. I, més recentment, el paper fonamental de l'esport també s'esmenta

Tres principals preocupacions per a la Unió: la integritat de l'esport, la seva dimensió econòmica i la relació entre l'esport i la societat

en la resolució per a la integració en el mercat laboral i la inclusió social de les i els refugiats, subratllant l'important paper de l'esport com a instrument per a fomentar el diàleg social i intercultural, ja que afavoreix la creació de relacions positives entre la població local i les i els refugiats i sol·licitants d'asil.

Iniciatives recents

Cal esmentar tres iniciatives significatives que ajuden a visibilitzar l'envergadura que la Unió Europea dona a la pràctica esportiva, especialment en la seva vessant més educativa i social, i específicament connectada a la joventut.

La inclusió social a través de l'esport com una de les prioritats de la Unió

D'una banda, la inclusió social a través de l'esport com una de les prioritats de la Unió. L'esport té el potencial necessari per contribuir de manera considerable a la integració de les i els migrants en la Unió, ja que acostava a les persones, forma comunitats i lluita contra actituds com la xenofòbia i el racisme.

La Comissió Europea facilita l'intercanvi de bones pràctiques sobre la integració de les i els migrants i fomenta xarxes a favor de la inclusió a través de l'esport com l'European Sport Inclusion Network - Promoting Equal Opportunities of Migrants and Minorities through Volunteering in Sport¹⁴ o el projecte *Social Inclusion and Volunteering in Sports Clubs in Europe*¹⁵, sense oblidar les campanyes de sensibilització realitzades aprofitant l'alt impacte del futbol.¹⁶

En segon lloc, la Setmana Europea de l'Esport consisteix en un conjunt d'iniciatives destinades a mobilitzar la ciutadania europea per iniciar una activitat física. En el marc d'aquesta setmana es posen en marxa a tot Europa diferents accions que reben suport de la Unió integrada a la finançament del programa Erasmus+.

Celebrada per primer cop el 2015 i mantinguda el 2016 i 2017, la Setmana Europea de l'Esport vol oferir una etiqueta a nivell europeu que albergui esdeveniments, campanyes i activitats a nivell local, regional i nacional. S'han celebrat ja més de 10.000 esdeveniments que han aconseguit reunir més de 8.000.000 de participants.¹⁷

Està organitzada d'acord amb el següent concepte: una inauguració oficial, un esdeveniment emblemàtic i quatre dies dedicats a quatre àmbits diferents (educació, activitats en llocs de treball, activitats a l'aire lliure, clubs esportius i gimnasos). I fomenta també l'organització d'actes per augmentar la sensibilització transfronterera.

Finalment, ens sembla necessari assenyalar, per la seva intenció marcadament educativa i formativa, les accions al voltant de les *dobles carreres dels esportistes*.¹⁸ Com ja hem assenyalat anteriorment, la Unió advoca perquè les i els joves talents de l'esport rebin una formació acadèmica o professional paral·lela al seu entrenament intensiu, amb la finalitat que puguin desenvolupar una doble carrera. També pretén ajudar que els i les joves esportistes europees arribin a una capacitat alta a nivell internacional, reduint el percentatge d'abandonament dels estudis dins d'aquest col·lectiu.

Per a això, cal assegurar que existeixen mecanismes perquè les i els atletes d'alta competició a Europa tinguin les competències i coneixements necessaris per continuar amb la seva vida professional, social i personal una vegada finalitzada la seva etapa esportiva.

Amb aquest objectiu es van dur a terme diferents investigacions sobre esport i educació entre esportistes joves, es van finançar quatre projectes de carreres duals en el marc de les accions preparatòries en l'àmbit de l'esport (2009) i es van elaborar unes directrius sobre les Carreres Duals dels Atletes (2012).¹⁹

La Unió advoca perquè les i els joves talents de l'esport rebin una formació acadèmica o professional paral·lela al seu entrenament intensiu

El programa Erasmus+

En aquest nou període 2014-2020 el Programa Erasmus+ per a l'Educació, Formació, Joventut i Esport es converteix en la base de totes les accions de la UE en matèria d'esport, aglutina les prioritats i dona suport i finançament per al desenvolupament i implementació en el territori de les polítiques europees en aquest àmbit.²⁰

El programa Erasmus+ s'articula al voltant de cinc eixos: Accions Clau 1 (mobilitat per a l'educació i formació de la joventut), Accions Clau 2 (aliances estratègiques i intercanvi de bones pràctiques en l'àmbit de la joventut, educació i formació), Accions Clau 3 (suport a la reforma de polítiques), Activitats Jean Monnet i Accions per a l'Esport.²¹

Amb un pressupost global de 14.700 milions d'euros per al 2014-2020, gairebé 266 milions estan assignats a accions en l'àmbit de l'esport.²²

El programa té els següents objectius:

- Afrontar les amenaces transfrontereres a la integritat de l'esport, com el dopatge, la compra de partits i la violència, així com qualsevol tipus d'intolerància i discriminació.
- Promoure i donar suport a la bona governança en l'esport i les curses duals dels i les esportistes.

- Promoure les activitats voluntàries en l'esport, juntament amb la inclusió social, la igualtat d'oportunitats i la conscienciació de la importància de l'activitat física beneficiosa per a la salut, mitjançant una major participació en l'esport per a tothom i l'accés igualitari.

El Reglament del programa Erasmus+ posa l'accent en l'esport de base i s'espera

Tal com recull el Reglament del programa Erasmus+, es posa l'accent en l'esport de base i s'espera que les accions engegades contribueixin al desenvolupament de la dimensió europea en l'esport generant, compartint i difonent experiències i coneixements sobre els diferents aspectes de l'esport a Europa.

En última instància, els projectes esportius que reben suport d'Erasmus+ hauran de conduir a: a) majors nivells de participació en l'esport, l'activitat física i el voluntariat, proporcionant major coneixement i sensibilització sobre l'activitat esportiva i física en els països del programa, b) major sensibilització sobre la funció de l'esport en el foment de la inclusió social, la igualtat d'oportunitats i l'activitat física beneficiosa per a la salut, c) reforç de la cooperació entre institucions i organitzacions actives en l'àmbit de l'esport i l'activitat física, d) enfortiment del treball en xarxa i intercanvi de bones pràctiques.

D'acord amb la Guia del Programa Erasmus+²³ i el mateix portal del Programa,²⁴ es proposa el finançament de projectes al voltant de les següents accions:²⁵

- Associacions en col·laboració. La seva finalitat és desenvolupar i executar activitats conjuntes per fomentar l'esport i l'activitat física i afrontar les amenaces a la integritat de l'esport (com el dopatge o la compra de partits), promoure les carreres duals de les i els esportistes, millorar la governança i donar suport a la tolerància i la inclusió social.
- Associacions en col·laboració a petita escala. Es tracta de fomentar l'esport i l'activitat física a través de pràctiques innovadores i de la creació i desenvolupament de xarxes transnacionals en l'àmbit de l'esport.
- Esdeveniments esportius europeus sense ànim de lucre. Pensats per fomentar les activitats esportives, aplicar les estratègies d'inclusió social i igualtat d'oportunitats de la UE i contribuir a la Setmana Europea de l'Esport.

A més, Erasmus+ dona suport també a accions que reforcen la base informativa per a la formulació de polítiques (estudis, recopilació de dades, enquestes, etc.) i accions que promouen el diàleg amb els agents rellevants (Fòrum Europeu de l'Esport, actes de la Presidència de la UE, conferències, reunions, seminaris, etc.). L'execució d'aquestes accions serà a càrrec de la Comissió Europea, directament o a través de l'Agència Executiva per a l'Educació i la Cultura encarregada de gestionar les convocatòries.

Els quatre tipus d'accions que s'acaben d'esmentar estan obertes a associacions i organitzacions sense ànim de lucre. Les propostes poden presentar-se en el marc de les convocatòries que s'obren anualment i permeten posar en marxa projectes en col·laboració amb altres socis europeus en l'àmbit local. En aquest sentit, les línies de finançament i suport a projectes que ofereix el programa Erasmus+ en l'àmbit de l'esport suposen una oportunitat per desenvolupar iniciatives que reforcin el paper de l'esport des d'aquest enfocament educatiu i social.

Des de la seva posada en marxa el 2014 s'han finançat 2.267 projectes, dels quals 161 s'han considerat bones pràctiques i 7 han estat reconeguts com a casos d'èxit.

El projecte *Inclusive* adreçat a persones amb discapacitat²⁶, el projecte *SETS*²⁷ sobre esports tradicionals europeus, el projecte *RECALL*²⁸ de motivació per a la pràctica esportiva a nivell transnacional o el projecte *PROSAFE*²⁹ són bons exemples del fet que en paral·lel als tractats jurídics, a les agendes i estratègies, la Unió Europea dona suport a iniciatives i accions concretes que repercuteixen en la vida de les i els europeus i que, a través de l'esport, contribueixen a l'educació i la formació, a la construcció d'una societat més inclusiva i a la consolidació dels valors europeus.

Itziar Fernández Marrón
Responsable Europe Direct Bizkaia
europedirect@fundacionede.org

Bibliografia

Comissió Europea. *Mapping of good practices relating to social inclusion of migrants through sport. Final report to the DG Education and Culture of the European Commission.* Brussel·les: Comissió Europea, 2016.

European Council. Presidency Conclusions. Nice European Council Meeting (7, 8 and 9 December 2000). Annex IV – Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies.

Unió Europea. La Comunitat Europea i l'Esport. SEC (91) 1438, de 31 de juliol de 1991.

Unió Europea. Informe de la Comissió al Consell Europeu amb la perspectiva de la salvaguarda de les estructures esportives actuals i del manteniment de la funció social de l'esport en el marc comunitari - Informe d'Hèlsinki sobre l'esport. COM (1999) 644 final, 10 de desembre de 1999.

Unió Europea. Llibre Blanc. Llibre Blanc sobre l'Esport. COM (2007) 391 final, 11 de juliol de 2007.

Unió Europea. Comunicació de la Comissió. Desenvolupament de la dimensió europea de l'esport. COM (2011) 12 final. *Diari Oficial de la Unió Europea*, 18 de gener de 2011.

Unió Europea. Resolució del Consell i dels Representants dels Governadors dels Estats membre, reunits en el si del Consell, relativa a un Pla de Treball Europeu per a l'Esport per al 2011-2014. *Diari Oficial de la Unió Europea* C162/1, 1 de juny de 2011.

Unió Europea. Versió consolidada del Tractat de la Unió Europea. *Diari Oficial de la Unió Europea* C326, 26 d'octubre de 2012.

Unió Europea. Grup d'experts "Education & training in sport" [en línia] *EU Guidelines on Dual Careers of Athletes Recommended Policy Actions in Support of Dual Careers in High-Performance Sport*. Brussel·les: Unió Europea, 2012 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/dual-career-guidelines-final_en.pdf

Unió Europea. Reglament (UE) núm. 1288/2013 del Parlament Europeu i del Consell d'11 de desembre de 2013 pel qual es crea el programa "Erasmus+", d'educació, formació, joventut y esport de la Unió y pel qual es deroguen les Decisions núm. 1719/2006/CE, 1720/2006/CE i 1298/2008/CE. *Diari Oficial de la Unió Europea* L 347/50, 20 de desembre de 2013.

Unió Europea. Eurobarometer on sport and physical activity [en línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 2014 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: <https://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/sport/surveyKy/1116>

Unió Europea. Resolució del Consell i dels Representants dels Governadors dels Estats membre, reunits en el si del Consell, de 21 de maig de 2014, relativa al Pla de Treball de la Unió Europea per a l'Esport (2014-2017). *Diari Oficial de la Unió Europea* C183/12, 14 de juny de 2014.

Unió Europea. Eurobarometer on European Youth [en línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 2015 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: <https://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/sport/surveyKy/1116>

Unió Europea. *ERASMUS+*. *Guia del programa* [en línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 2016. [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_es.pdf

- 1 Pierre de Coubertin (1863-1937), pedagog i historiador francès, fundador dels Jocs Olímpics moderns.
- 2 Unió Europea. La Comunitat Europea i l'Esport. SEC (91) 1438, 31 de juliol de 1991.
- 3 Tot tipus d'activitats físiques que, mitjançant una participació organitzada o d'un altre tipus, tinguin per finalitat l'expressió o la millora de la condició física i psíquica, el desenvolupament de les relacions socials o l'assoliment de resultats en competicions de tots els nivells. Article 2 de la Carta Europea de l'Esport.
- 4 Unió Europea. Informe de la Comissió al Consell Europeu amb la perspectiva de la salvaguarda de les estructures esportives actuals i del manteniment de la funció social de l'esport en el marc comunitari - Informe de Hèlsinki sobre l'esport. COMM (1999) 644 final, 10 de desembre del 1999.
- 5 European Council. Presidency Conclusions. Nice European Council Meeting (7, 8 and 9 December 2000). Annex IV – Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies. European Council: Nice, 2000.
- 6 Unió Europea. Decisió núm. 291/2003 / CE del Parlament Europeu i del Consell, de 6 de febrer de 2003, per la qual s'estableix l'Any Europeu de l'Educació a través de l'Esport. Diari Oficial de la Unió Europea L 43/1, 18 de febrer del 2003.
- 7 Es van finançar, i això va constituir una fita en la implementació de polítiques UE en l'àmbit de l'esport, més de 200 projectes d'esport per a l'educació, la ciutadania i la cohesió i integració social.
- 8 Unió Europea. Eurobarometer on sport and physical activity [en línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 2014 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: <https://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/sport/surveyKy/1116>
- 9 En paraules de la comissària europea responsable de l'esport, Androulla Vassiliou, en la presentació del resultat de l'Eurobaròmetre 2014.
- 10 Unió Europea. Eurobarometer on European Youth [en línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 2015 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: <https://ec.europa.eu/COMM-FrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/sport/surveyKy/1116>
- 11 Unió Europea. Comunicació de la Comissió. Desenvolupament de la dimensió europea de l'esport. COM (2011) 12 final. Diari Oficial de la Unió Europea 18 de gener del 2011.
- 12 Unió Europea. Resolució del Consell i dels Representants dels Govern dels Estats membre, reunits en el si del Consell, relativa a un Pla de Treball Europeu per a l'Esport per al 2011-2014. Diari Oficial de la Unió Europea C162/1, 1 de juny del 2011.
- 13 En línia amb aquesta estratègia de grups d'experts al voltant dels diferents temes de preocupació en l'àmbit de l'esport, al maig del 2016 el Consell va emetre les seves conclusions sobre el foment de la integritat, la transparència i la bona governança en els grans esdeveniments esportius, convidant els Estats membre a incorporar la integritat i la transparència en els futurs treballs relacionats amb l'esport a escala de la Unió.
- 14 <http://www.sportinclusion.net/>
- 15 http://www.sdu.dk/en/Om_SDU/Institutter_centre/C_Isc/Forskningsprojekter/SIVSCE
- 16 Com, per exemple, la campanya *Show racism the Red Card*: <http://www.theredcard.org/>
- 17 <http://ec.europa.eu/sport/week/>
- 18 https://ec.europa.eu/sport/policy/societal-role/dual-careers_en
- 19 Unió Europea. Grupo d'experts "Education & training in sport" [en línia] *EU Guidelines on Dual Careers of Athletes Recommended Policy Actions in Support of Dual Careers in High-Performance Sport*. Brussel·les: Unió Europea, 2012 [consulta 22 de febrer de 2017]. Disponible en: http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/dual-career-guidelines-final_en.pdf
- 20 Unió Europea. Reglament (UE) núm. 1288/2013 del Parlament Europeu i del Consell d'11 de desembre de 2013 pel qual es crea el programa "Erasmus+", d'educació, formació, joventut i esport de la Unió i pel qual es deroguen les Decisions núm. 1719/2006/CE, 1720/2006/CE i 1298/2008/CE. Diari Oficial de la Unió Europea L 347/50, 20 de desembre de 2013.

-
- 21 https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_es
 - 22 L'1,8% del pressupost anual d'Erasmus+ es destina a activitats relacionades amb l'esport.
 - 23 http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_es.pdf
 - 24 https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_es
 - 25 https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/organisations_es#tab-1-5
 - 26 <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/4547552e-8cbb-433f-9541-72f9849d1bc7>
 - 27 <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/11fb328f-0bdf-45d4-b02f-41206bb20b1d>
 - 28 <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/897b85f3-450d-4a2b-8981-8ea6d084e90a>
 - 29 <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/fa05c6b4-6ba4-4460-8bda-a536b3b2faab>
-